

Remissversion

Kulturplan

Sörmland

2027–2030

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	5
1.1 Sörmlands förutsättningar	5
1.2 Förutsättningar för kulturen i Sörmland	6
Offentliga kulturaktörer	6
Det fria kulturlivet/fria kulturaktörer	6
Armlängds avstånd och konstnärlig frihet	7
2. FÖRFLYTTNINGAR	8
2.1 Utmaningsdrivet perspektiv och systemsyn	9
2.2 Övergripande målsättning	9
2.3 Förflyttningarna	10
2.4 Utmaningar och önskade lägen	10
Från bristande resurser till adekvata resurser	10
Från en bristande infrastruktur till en välfungerande infrastruktur	11
Från ett ojämlikt system till ett system med lika villkor	13
3. FRAMTAGANDE OCH UPPFÖLJNING	14
3.1 Framtagande av kulturplan	14
Omvärlden, trender och strategisk framsyn	15
3.2 Roller och aktörer	15
Roller	15
Samkultur Sörmland	16
Nätverk	16
Arbetsätt	17
3.3 Förhållandet mellan kulturplanen och den regionala utvecklingsstrategin	17
3.4 Uppföljning och analys	17
3.5 Uppdatering av kulturplan och ansvar	18
3.6 Årlig framställan till Statens kulturråd	18
4. REGIONAL KULTURVERKSAMHET INOM KULTURSAMVERKANSMODELLEN	18
4.1 Arbetsätt	19

4.2	Arkiv Sörmland	19
4.3	Kulturutveckling och verksamhetsstöd Sörmland	19
4.4	Scenkonst Sörmland	20
4.5	Svenskt barnbildarkiv (SBBA)	20
4.6	Sörmlands museum	21
5.	FÖRFLYTTNINGAR INOM REGIONAL KULTURVERKSAMHET	21
5.1	Biblioteksutveckling	22
5.2	Filmkulturell verksamhet	23
5.3	Hemslöjdsfrämjande verksamhet	24
5.4	Litteraturfrämjande verksamhet	25
5.5	Läsfrämjande verksamhet	26
5.6	Museernas kulturmiljöarbete	26
5.7	Professionell bild och form-verksamhet	27
5.8	Professionell dansverksamhet	28
5.9	Professionell musikverksamhet	29
5.10	Professionell teaterverksamhet	29
5.11	Regional enskild arkivverksamhet	30
5.12	Regional museiverksamhet	31
5.13	Regionalt övergripande kulturstöd	32
BILAGA 1 – KÄLLFÖRTECKNING		34
BILAGA 2 – LAGAR OCH FÖRORDNINGAR INOM KULTUROMRÅDET		41

Hej,

vi är så glada över att du hittat till Region Sörmlands kulturplan 2027–2030!

Ambitionen har varit att ta fram en plan som är relevant och hjälpsam för så många som möjligt, som är tydligt förankrad i de faktiska förutsättningar som finns i Sörmland och som går att följa upp på ett konstruktivt sätt. Svårt, men inte omöjligt, så länge som vi inte faller i fällan att förenkla det komplexa alltför mycket, samtidigt som vi inte får fastna i det som kan vara svårt eller kanske omöjligt att fullt ut överblicka. För att försöka hitta både en begriplig balans mellan förenkling och fördjupning samt få till ett inkluderande sätt att beskriva planens olika delar valde vi att använda metoder som förändringsteori, strategiskt framsynsarbete och samverkan.

Framtagandet av den här kulturplanen har skett i nära samverkan och dialog med olika delar av det kulturella ekosystemet i Sörmland. Vi har tagit avstamp i målbild och tagit ambitioner och prioriteringar från den regionala kulturplanen 2023–2026 i beaktande. Att kulturen och konsten ska vara en självklar del av alla invånares liv kvarstår som utgångspunkt även i denna kulturplan.

Förutom det självklara att beskriva verksamheter och insatser inom Kultursamverkansmodellen, så är syftet med kulturplanen att skapa en så god grund för positiv förändring som möjligt för hela det sörmländska kulturlivet. För att göra det är helheten och systemperspektivet starkt betonat. Vi har valt att formulera prioriterade och önskvärda förflyttningar istället för konkreta mål eftersom en förflyttning är mer inkluderande. I en förflyttning kan alla (som vill) vara med och bidra, medan ett mål riskerar att uppfattas som någon bara en enskild aktör har ansvar för att nå.

Vi hoppas att du som läser ser den här planen som ett steg i rätt riktning, precis som den föregående planen var ett steg framåt jämfört med den föregående. Vi vill understryka att arbetsprocessen i sig varit en lärorik resa. Särskilt för de av oss som hållit i ramarna men förhoppningsvis även för alla som bidragit i olika delar.

Den som vill fortsätta och kanske fördjupa sitt lärande kan med fördel titta extra noga i Bilaga 1. Där finns referenser till rapporter, utredningar och forskning som är relevant för området generellt. Tips nummer två är att titta på webbplatsen utvecklasormland.se där det finns sammanställd statistik och annat material som är specifikt för Sörmland.

Varmt välkommen att bidra i utvecklingsarbetet som vi har framför oss!

1. Introduktion

Region Sörmlands kulturplan är resultatet av kultur- och konstpolitiska överväganden och målsättningar genom att den beskriver den önskade utvecklingen för konsten och kulturen i Sörmland. Kulturplanen är till för hela länet och är i detta styrande för Region Sörmland, vägledande för kommunerna och inspirerande för andra kulturaktörer i länet.

Utifrån detta är Kulturplan 2027–2030:

- En gemensam målsättning för kulturens utveckling i Sörmland.
- En strategi för Region Sörmlands kulturverksamhet.
- Grunden för arbetet i samverkansplattformen Samkultur Sörmland.
- Villkor för att Sörmland ska beviljas statliga medel inom ramen för Kultursamverkansmodellen.

I kulturplanen betraktas kulturen i Sörmland som ett ekosystem där olika delar står i beroendeförhållande till varandra. Kulturplanen antar därmed ett systemperspektiv där fokus är helheten snarare än de enskilda delarna. En del av detta perspektiv är att omfamna samverkan som det centrala arbetssättet.

Kulturplanen bygger på innehåll och metoder från tillförlitliga källor för att undvika tyckonomi¹. Förteckning över dessa finns i ”Bilaga 1 – Källförteckning”.

De nationella kulturpolitiska målen, självständighetsmålet, delaktighetsmålet och samhällsmålet, genomsyrar kulturplanen. Förflyttningarna och insatserna bidrar till att dessa uppfylls. Kulturplanen förhåller sig också till Region Sörmlands vision ”Hela livet i hela Sörmland” och till den regionala utvecklingsstrategin genom att förflyttningarna inom kultur i Sörmland också bidrar till uppfyllande av strategins fem prioriterade inriktningar.

Utgångspunkten för kulturplanen är att kulturen och konsten ska vara en självklar del av alla invånares liv.

1.1 Sörmlands förutsättningar²

Sörmland är ett län med stor variation i landskap och platsernas karaktär, med flera tätorter som samverkar i en flerkärnig struktur. Regionen har god tillgänglighet till närliggande regioner och en geografisk mångfald som

¹ Tyckonomi definieras av Sveriges kommuner och regioner (SKR) som att det finns en tendens att ge större vikt åt individers eller grupperingars känslobaserade åsikter snarare än att förlita sig på vetenskaplig forskning, expertis eller objektiv evidens. Det kan i sin tur leda till att sanning och fakta blir relativiserade och att beslut och åtgärder baseras på personliga preferenser eller populära åsikter snarare än på grundlig analys och verifierad kunskap.

² På www.utvecklasormland.se finns Sörmlands förutsättningar utförligare beskrivet.

främjar utveckling. Sörmland har haft en betydande befolkningsökning under 2000-talet, men variationen inom länet är stor och de socioekonomiska förutsättningarna varierar mellan kommunerna. Inkomstskillnaderna ökar i Sörmland och länet har hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå jämfört med andra län. Detta påverkar bland annat barns uppväxtvillkor och tillgång till kultur.

1.2 Förutsättningar för kulturen i Sörmland

I samband med framtagandet av kulturplan 2027–2030 har Region Sörmland tagit fram kunskapsunderlag för den som vill fördjupa sig om förutsättningarna för kultur i Sörmland.³ Detta kommer fortsätta utvecklas under planperioden och användas i planerings, analys och uppföljningsarbete.

Offentliga kulturaktörer

Region Sörmland

Regionfullmäktige ger uppdrag inom kultur och konst till nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet genom beslut om rambudget och kulturplan. Nämnden preciserar innehållet för den regionala kulturverksamheten genom årliga verksamhetsplaner och budget. Verksamhetsområdet Kultur & Utbildning ansvarar för verkställandet av kulturverksamheten inom ramen för detta. Vilka kulturverksamheter som har regionala uppdrag inom kultursamverkansmodellen beskrivs utförligare i ”5. Regional kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen”.

Utöver kulturverksamheterna är Kultur & Utbildning också huvudman för två folkhögskolor, ett naturbruksgymnasium samt Nynäs slott och naturreservat.

Sörmlands kommuner

I Södermanlands län bor cirka 300 000 invånare fördelade på nio kommuner: Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nyköping, Oxelösund, Strängnäs, Trosa och Vingåker. Den största har runt 110 000 invånare och den minsta runt 9 000 invånare. Organisationen av kulturområdet skiljer sig politiskt och verksamhetsmässigt åt i olika kommuner. Eftersom kommunerna också skiljer sig åt vad gäller befolkning, geografiskt läge, resurser samt kultur- och kommunpolitiska prioriteringar är förutsättningarna för kultur olika beroende av kommun.

Det fria kulturlivet/fria kulturaktörer

Konstnärerna

Sörmland har 1,2% av landets konstnärer i länet, med ungefär hälften av regionerna med högre andel och hälften med lägre andel. Det finns runt

³ Detta kommer ligga på www.utvecklasormland.se men är ännu ej publicerat.

1 000 konstnärligt yrkesverksamma i länet inom samtliga kultur- och konstområden, spridda över länets alla kommuner. Konstnärerna är yrkesverksamma som anställda, med egenanställningar, enskilda firmor och aktiebolag.

Kulturföretagen

Kreativa och kulturella branscherna (KKB) i Sörmland består ca 2 300 företag varav en stor majoritet är soloföretag. Nära samtliga av företagen faller inom definitionen för mikroföretag vilken är en omsättning om mindre än 20 miljoner per år och färre än 10 anställda. Företagen finns inom alla delbranscher och Sörmland har haft en ökning av antal kulturföretag de senaste 10 åren.

Civilsamhället

Antal kulturföreningar varierar något över tid i olika kommuner men har de senaste tio åren varit relativt konstant med ca 280 kulturföreningar i länet. Bland föreningarna finns det såväl större länsövergripande aktörer med många medlemmar som mindre föreningar och nätverk. Föreningarna finns inom samtliga kultur- och konstområden. Det finns också strax över 80 ideella föreningar med näringsverksamhet som också inkluderas inom kulturella och kreativa branscherna i Sörmland.

Folkbildningen

Folkbildningens aktörer i Sörmland inkluderar länsbildningsförbundet, studieförbunden och deras medlemsorganisationer, folkhögskolorna och folkbiblioteken. Folkbildningen spelar bland annat roll för lokalt samhällsengagemang och kulturutbud på landsbygden och är en av ytterst få kulturvanor som är vanligare i utsatta områden än i övriga Sverige. Folkbildningen blir därigenom en viktig del av den kulturella infrastrukturen i länet. Inom kultur har studieförbunden också en stöttande roll för kulturföreningarna.

Armlängds avstånd och konstnärlig frihet

Den konstnärliga friheten, att konsten är fri och oberoende, är en förutsättning för ett dynamiskt och levande kulturliv. Konsten och kulturen har ett egenvärde som ett eget system med eget språk, normer, professioner och värderingar. Genom detta kan den också bidra till andra värden i samhället, men bara om den får verka på sina egna villkor.

Därför ska principen om armlängds avstånd gälla på politisk nivå. Detta innebär att politiska beslut ska beröra förutsättningar för konst och kultur som exempelvis ramar och resurser, riktlinjer och övergripande mål. Innehåll, skapande och genomförande ska styras av kulturskaparna. Denna princip ska också gälla beslutsfattare på tjänstepersonsnivå så ett gemensamt stringent förhållningssätt om principen om armlängds avstånd tillämpas.

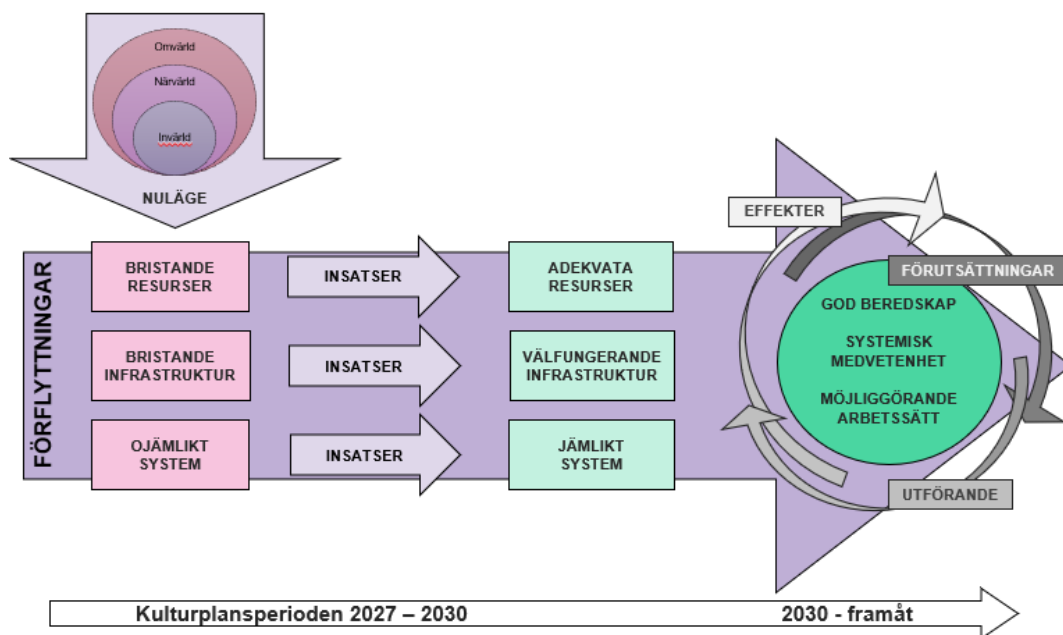
2. Förflyttningar

Region Sörmland har i samverkan med länets kommuner och i samråd med ett urval av länets fria kulturaktörer definierat en övergripande målsättning för kulturen i Sörmland. I relation till denna har ett antal utmaningar och önskade lägen identifierats. Förflyttningarna från dessa utmaningar till de önskade lägena styr Region Sörmlands insatser under planperioden.

Förflyttningarna knyter an till självständighetsmålet, delaktighetsmålet och samhällsmålet i de nationella kulturpolitiska målen och går att applicera på samtliga kultur- och konstområden, på alla aktörer inom det kulturella ekosystemet i Sörmland och för både deltagande, arrangerande och skapande.

I förflyttningarna har alla delar av det kulturella ekosystemet i Sörmland en roll att spela. Större aktörer har ett större ansvar för att göra förflyttningar än mindre, men eftersom förflyttningarna går att anpassa efter organisation så kan alla bidra. Genom att tillsammans gå från ett läge till ett annat skapas en rörelse framåt i kulturen i Sörmland. Därför är ambitionen att kulturaktörer inom det kulturella ekosystemet i Sörmland ska kunna använda förflyttningarna och den övergripande målsättningen i sina respektive utvecklingsarbeten om de så önskar.

Förflyttningarna bygger på den nulägesanalys som gjordes i framtagandet av kulturplanen. Det finns också andra möjliga förflyttningar för att nå god beredskap, möjliggörande arbetssätt och systemisk medvetenhet men under planperioden är förflyttningarna nedan i fokus. Det innebär vidare att genomförandet av förflyttningar inte automatiskt leder till god beredskap, möjliggörande arbetssätt och systemisk medvetenhet eftersom dessa påverkas av fler faktorer än de som valts ut för denna kulturplan. På så sätt sträcker sig den övergripande målsättningen längre än planperioden.

Figur 1: Utmaningar, förflyttningar och önskade lägen i det kulturella ekosystemet i Sörmland.

2.1 Utmaningsdrivet perspektiv och systemsyn

För att lösa de stora utmaningarna som samhället står inför idag krävs en systemsyn. I det utmaningsdrivna förhållningssättet antar man ett systemperspektiv där fokus är helheten och inte på de enskilda delarna. Mycket kortfattat kan det sägas vila på två principer:

- Utgångspunkten är utmaningen och att förstå denna i sitt system innan man går vidare för att designa lösningar.
- Utmaningen måste lösas eller hanteras i samhandling.

I likhet med Region Sörmlands regionala utvecklingsstrategi har utgångspunkten i framtagandet av kulturplanen varit ett utmaningsdrivet förhållningssätt, där kulturen i Sörmland hanterats som ett ekosystem genom hela processen. Detta innebär att fokus ligger på de utmaningar som behöver lösas och inte på de saker som fungerar bra idag.

2.2 Övergripande målsättning

För att kulturen och konsten ska kunna vara en självklar del av alla invånares liv är den övergripande målsättningen att det kulturella ekosystemet i Sörmland ska präglas av en god beredskap, ett möjliggörande arbetssätt och en systemisk medvetenhet i såväl förutsättningar som utförande och effekter.

Alla förflyttningar bidrar till uppfyllandet av den övergripande målsättningen. Logiken är att när insatser genomförs så tas steg mot det önskade läget som i sin tur leder till den övergripande målsättningen. En förflyttning sker.

2.3 Förflyttningarna

För att uppnå den övergripande målsättningen ska kulturen i Sörmland i samverkan säkerställa följande förflyttningar:

- Från bristande resurser till adekvata resurser.
- Från en bristande infrastruktur till en välfungerande infrastruktur.
- Från ett ojämnt system till ett system med lika villkor.

I detta ska Region Sörmland:

1. Verka för stärkta resurser till kultur i Sörmland, i strategisk samverkan med relevanta aktörer.
2. Främja den konstnärliga utvecklingen av konst- och kulturområdena i länet.
3. Främja en stabil återväxt i det kulturella ekosystemet.
4. Främja en välfungerande infrastruktur som stödjer kulturens tillgänglighet, spridning, produktion och utveckling i hela länet.
5. Stärka samverkan för att ta tillvara på olikheter och främja jämlika villkor och förutsättningar.

Region Sörmland konkretiserar hur ovanstående ska uppnås genom att definiera insatser per konst- och kulturområde i kapitel 5 "Förflyttningar inom regional kulturverksamhet". Numreringen av punkterna visar ingen inbördes prioritering.

2.4 Utmaningar och önskade lägen

Nedan beskrivs de utmaningar och de önskade lägen som definierades under framtagandet av kulturplanen. Utgångspunkten var en nulägesanalys som gjordes under våren 2025.

I verkligheten är utmaningarna och de önskade lägena sammanflätade och går in i varandra men för läsförståelsens skull är de här indelade mot respektive förflyttning.

Från bristande resurser till adekvata resurser

För att nå ett önskat läge med god beredskap, möjliggörande arbetssätt och systemisk medvetenhet så krävs en förflyttning kring resurser.

Utmaningar - Från resursbrist...

Det finns utmaningar kring tillgången och användandet av resurser inom det kulturella ekosystemet i Sörmland, där resurser definieras som mer än enbart pengar.

En del av detta är att det har identifierats att det finns en bristande kunskap om och förståelse för varandras villkor, behov och förutsättningar bland kulturaktörerna i det kulturella ekosystemet i Sörmland. Detta påverkar såväl samverkan som andra resurser negativt.

Även förmåga eller möjlighet till samverkan är en fråga om resurser. Samverkan finns inom det kulturella ekosystemet men den sker ofta sporadiskt och är i delar bristfällig. Det saknas både kontaktytor och tid, såväl som en kultur som möjliggör mer strategisk samverkan.

De offentliga bidragssystemen i länet har nästan uteslutande ideella föreningar som målgrupp och består huvudsakligen av kortsiktiga stöd. Detta gör att kulturföretagare hänvisas till statliga stöd för professionella kulturarbetare. Den offentliga finansieringen av kultur från stat, region och kommun minskar också, vilket påverkar det fria kulturlivet eftersom det samtidigt finns ett glapp mellan fria aktörer och privat finansiering från exempelvis näringsliv och filantroper. Detta försvårar möjligheten till breddad finansiering för fria kulturaktörer i länet.

Resurser är också framtidens kulturskapare och publik. När det gäller återväxten är det svårt att göra en generell bedömning. Det skiljer sig åt mellan konst- och kulturområden och mellan kommuner avseende bland annat inskrivna barn i kulturskolan, arbete med skapande skola och andelen unga som går estetiskt gymnasieprogram.

Brist på ekonomiska medel, bristande samverkan och osäkerheter kring återväxt skapar sammantaget ett ineffektivt användande av de resurser som finns i systemet. Detta försvårar för kultur att nå invånarna i Sörmland.

... till adekvata resurser – önskat läge

Utan samverkan kan det kulturella ekosystemet inte nå fram till adekvata resurser, därför präglas det av att en god samverkan sker i alla delar. Inom det offentliga är samverkan och systemförståelse en grund för hållbara och framtidssäkrade strategier, för politiska satsningar och ekonomiska prioriteringar. Det finns också en gemensam syn på att alla delar av det kulturella ekosystemet är lika viktiga.

Det finns en adekvat mängd resurser inom det kulturella ekosystemet för såväl skapande, arrangerande och deltagande som för utveckling och innovation. Finansieringen av kulturen i Sörmland är långsiktig och förutsägbar och kommer från olika källor, både offentliga och privata.

Återväxten inom det kulturella ekosystemet är god och det livslånga lärandet främjas genom fokus på kulturskola, kultur i skolan, utbildningar och kompetenshöjande satsningar inom konst och kultur. Det finns sammanhang där det gemensamma lärandet får ta plats och utbyte av idéer, kunskap och perspektiv kan ske. Återväxten gynnas också av att det finns korta vägar till sysselsättning för nyinflyttade fria kulturaktörer.

Från en bristande infrastruktur till en välfungerande infrastruktur

För att nå ett önskat läge med god beredskap, möjliggörande arbetssätt och systemisk medvetenhet så krävs en förflyttning kring infrastrukturen.

Utmaningar – Från bristande infrastruktur...

Infrastrukturen tolkas här som de grundläggande system som behöver finnas på plats för att det kulturella ekosystemet ska fungera.

Det starka ideella engagemanget och engagerade medarbetare inom det offentliga såväl som lokala eldsjälar är en viktig del av infrastrukturen eftersom de skapar möjligheter för invånare att nå av kultur i hela länet. Det finns dock en sårbarhet i att infrastrukturen blir personberoende på så sätt att om en enskild aktör försvinner från en plats så kan det innebära att hela konst- och kulturområden försvinner eller flyttar från platsen.

Ytterligare en del av infrastrukturen för kultur är nätverk mellan kulturaktörer. Det finns formella och informella nätverk mellan olika offentliga kulturaktörer och ibland mellan fria kulturaktörer, men i olika utsträckning beroende av kultur- och konstområde. När de finns så är de en resurs för såväl kollegialt erfarenhetsutbyte som kunskapsdelning och samverkan.

Regelverken kring offentliga bidrag riskerar att styra det konstnärliga innehållet och armlängds avstånd är en princip som inte alltid efterlevs, vilket påverkar fria aktörers oberoende. Det saknas också på många sätt förutsättningar för samverkan över kommungränserna för fria kulturaktörer eftersom regelverk och målsättningar varierar mellan såväl kommuner som mellan kommun och region. En bristande samordning och kommunikation mellan offentliga aktörer tar tid från fria aktörer och dialogen mellan det offentliga och det fria kulturlivet upplevs ofta som otillräcklig.

Det gynnsamma geografiska läget och flerkärnigheten⁴ i länets geografi är både en styrka och en svaghet. Den skapar förutsättningar för utveckling i hela länet samtidigt som den riskerar att skapa en spretighet utan naturliga centrum. Platser för skapande, arrangerande och deltagande i kultur är en viktig del av infrastrukturen. Det finns platser för kultur i hela länet men det finns skillnader i hur väl anpassade de är i relation till olika konst- och kulturområden. Vissa har en starkare och andra har en svagare infrastruktur. Det finns också utmaningar för såväl kulturaktörer som för publik att ta sig till många av platserna på ett hållbart sätt.

Sammantaget finns det brister i infrastrukturen i det kulturella ekosystemet i Sörmland, vilket försvårar arbetet med att både vara verksam och nå ut med kultur i hela länet.

...till välfungerande infrastruktur – önskat läge

När det finns en välfungerande infrastruktur så finns strukturer och nätverk som gynnar dialog, engagemang och samverkan. Detta skapar förutsättningar för att kulturen ska kunna växa organiskt genom att kunna ta

⁴ Flerkärnighet innebär att Sörmland har flera centrum. Motsatsen är regioner med enbart en större stad eller centrum.

tillvara på lokala initiativ och drivkrafter. Samtidigt kan sårbarheten i personberoendet delvis motverkas av strukturerna och nätverken.

En välfungerande infrastruktur där politiken, den offentliga byråkratin och det offentliga stödet skapar förutsättningar för att fria kulturaktörer ska kunna vara yrkesverksamma i hela länet möjliggör kvalitet, utveckling och tillväxt. Där har också det offentliga tydliga roller och såväl politik som tjänstepersoner tar ansvar för och värnar den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd.

Att det finns en välfungerande infrastruktur innebär också att platserna för kultur är tillgängliga, ligger inom rimliga avstånd och är möjliga att ta sig till på ett hållbart sätt. Detta gör att invånare i alla åldrar i länet kan ta del av kulturutbud inom olika konst- och kulturområden.

Från ett ojämnt system till ett system med lika villkor

För att nå ett önskat läge med god beredskap, möjliggörande arbetssätt och systemisk medvetenhet så krävs en förflyttning kring jämlikhet.

Utmaningar - Från ojämnt system...

Det finns grupper i befolkningen som inte nås av det offentligt finansierade kulturutbudet idag och personer från majoritetssamhället är i högre utsträckning nöjda med hur de kan konsumera och delta i kultur än exempelvis nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättning. Det finns också en maktobalans i det kulturella ekosystemet, där offentliga kulturaktörer har mer makt än det fria kulturlivet och det finns en bristande mångfald i sammanhang där beslut bereds och fattas.

I Sörmland ökar ojämlikheten i inkomstnivåer och det finns stora skillnader i utbildningsnivå mellan invånarna. Båda dessa faktorer påverkar kulturvanorna vilket skapar en ojämn tillgång till kultur för invånarna i Sörmland. Detta gäller såväl barn som vuxna och även om många barn och unga nås av kultur i skolan så har en majoritet av de inskrivna barnen i kulturskolorna högutbildade föräldrar. Något som blir särskilt relevant i ljuset av att Sörmland har den högsta andelen barn och unga som lever i hushåll med låg ekonomisk inkomststandard i riket. Barns kulturvanor är också knutna till föräldrarnas, och framför allt mammornas, utbildningsnivå vilket gör att tillgängligheten till kultur varierar stort mellan olika invånare i Sörmland.

Det oroliga omvärldsläget ökar kulturens relevans i samhället, och i kristider kan argumenten för kulturens värden och nytta öka. Uppfattningarna om kulturens värden i samhället och vad kultur kan bidra med i såväl vardag som kristid skiljer sig dock åt. Något som ytterligare förstärker ojämlikheterna i ekosystemet eftersom det innebär att prioriteringarna kring kultur jämfört med andra välfärdsområden skiljer sig åt. Detta gör också att

villkoren och förutsättningarna för att vara yrkesverksam inom kultur är olika beroende av vilken kommun man tillhör. Det finns också en ojämlikhet i att personer från majoritetssamhället i högre utsträckning än andra verkar kunna leva på enbart sitt kulturyrke.

Sammantaget syns ojämlikheterna i såväl tillgången till kultur som villkoren för kulturskapande i Sörmland.

...till jämlika villkor – önskat läge

När det finns en jämlik tillgång till kultur har alla invånare i Sörmland möjlighet att ta del av kultur och kulturens många positiva effekter. Maktobalansen mellan offentliga och fria kulturaktörer hanteras genom en genomgripande systemisk medvetenhet och ett möjliggörande arbetssätt.

Jämlika förutsättningar och villkor för yrkesverksamma kulturaktörer möjliggör ett kulturliv som präglas av både bredd och spets i Sörmland. Det gör att kulturen blir relevant, angelägen och tillgänglig för invånarna eftersom det finns en rik mångfald av kulturuttryck och möjligheter för invånarna att ta del av kultur på olika sätt. Jämlika villkor innebär också att fria kulturaktörer har möjlighet att vara yrkesverksamma över hela Sörmland, vilket bidrar till en levande och spridd kulturell närvaro i länet.

Detta bidrar till en gemensam syn på kulturens positiva betydelse för individ och samhälle vilket gör att kulturen prioriteras. Därigenom kan den fungera som motståndskraft och skyddsfaktor i tider av kris för både individen och för samhället i stort.

3. Framtagande och uppföljning

3.1 Framtagande av kulturplan

Kulturplanen är framtagen i samverkan med länets kommuner genom samverkansplattformen Samkultur Sörmland⁵ och i samråd med det fria kulturlivet genom den referensgrupp⁶ som är kopplad till Samkultur Sörmland.

Framtagandet har skett under fyra workshopstillfällen från december 2024 till maj 2025. I januari erbjöds samtliga deltagare i Samkultur Sörmland och referensgruppen att besvara en SWOT-analys om sina kulturverksamheter. I maj erbjöds också det fria kulturlivet att besvara en enkät om nuläget i kultur i Sörmland. Fokus för denna var att fånga röster som inte självklart finns i rum där beslut fattas. Workshoparna, samtalen, SWOT-analysen och enkäten har tillsammans med en nulägeskartläggning legat till grund för

⁵ Samverkansplattform som består av representanter från kulturpolitik och kulturtjänstepersoner i länets samtliga kommuner.

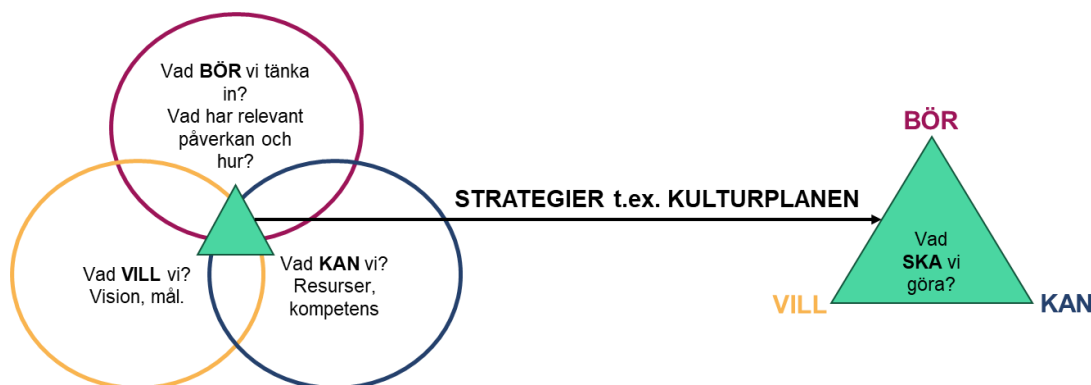
⁶ Samrådsgrupp som består av ett 20-tal representanter för civilsamhälle och professionella aktörer från förordningens samtliga kultur- och konstområden.

identifierandet av utmaningar, önskade lägen och den övergripande målsättningen för kulturen i Sörmland.

Utifrån löpande utvärderingar inom framtagandet så verkar processen kring kulturplanen ha varit värdefull i sig, bland annat för att öka förståelse för varandra och den systemiska medvetenheten.

Omvärlden, trender och strategisk framsyn

Eftersom omvärlden är komplex och föränderlig menar Region Sörmland att de utmaningar som samhället och organisationen står inför behöver mötas med nya arbetssätt och nya sätt att tänka kring våra uppdrag. I arbetet med kulturplanen har metoden därför varit en kombination av strategiskt framsynsarbete och samverkansmetoder. Ambitionen är att skapa mer framtidssäkra strategier som fungerar i en komplex och föränderlig omvärld. Modellen nedan har varit vägledande i detta.

Figur 2: Venndiagram över strategisk framsyn.

Strategisk framsyn handlar om att integrera insikter om framtiden i strategisk planering och beslutsfattande. För att göra detta används den kollektiva intelligensen på ett strukturerat och systematiskt sätt. Man betonar ofta användning av iterativa arbetssätt inom systemsynsperspektiv, exempelvis tjänstedesignsmetoder. Arbetssättet för att ta fram kulturplanen har därför varit användarnära och agilt.

I framtagandet av kulturplanen har Region Sörmland tagit avstamp i den omvärldsanalys som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram. Denna har sedan tillämpats på kulturområdet i Sörmland.

3.2 Roller och aktörer

Roller

Det kulturella ekosystemet i Sörmland består av en mängd olika aktörer inom olika kultur- och konstområden med olika organisationsform och av invånarna som tar del av kultur.

Kulturen i Sörmland/Sörmlands kulturliv/kulturlivet i Sörmland avser alla kulturaktörer, såväl offentliga som fria. Exempelvis:

- *Offentliga kulturaktörer*
 - Kommuner
 - Region Sörmland
- *Fria kulturaktörer/Det fria kulturlivet*

Kulturaktörer utan statlig, regional eller kommunal huvudman.

Exempelvis:

 - Företag
 - Föreningar
 - Studieförbund
 - Enskilda aktörer
 - Rörelsefolkhögskolor
 - Branschorganisationer

Samkultur Sörmland

Samkultur Sörmland är den gemensamma samverkans- och samrådsstrukturen kring kultursamverkansmodellen i Sörmland. Frågorna som hanteras inbegriper såväl den regionala kulturverksamheten inom kultursamverkansmodellen som annan kulturverksamhet i länet. Fokus är kulturstrategiskt arbete, kulturutveckling, uppföljningsarbete och analys.

I strukturen representeras Region Sörmland och de sörmländska kommunerna på politisk- och tjänstepersonsnivå.

Samkultur Sörmland fattar beslut om sin egen arbetsordning efter ny godkänd kulturplan.

Referensgruppen

Inom Samkultur Sörmland finns en konstformsövergripande referensgrupp med företrädare för det fria kulturlivet⁷. Referensgruppen har en rådgivande funktion inom kultursamverkansmodellen och annan kulturverksamhet i länet samt en roll i det kvalitativa uppföljningsarbetet kopplat till kulturplanen.

Referensgruppens sammansättning ska ha så hög kontrastverkan som möjligt så gruppen som helhet representerar så stor bredd som möjligt av det fria kulturlivet i Sörmland.

Uppdraget styrs av arbetsordningen för Samkultur Sörmland.

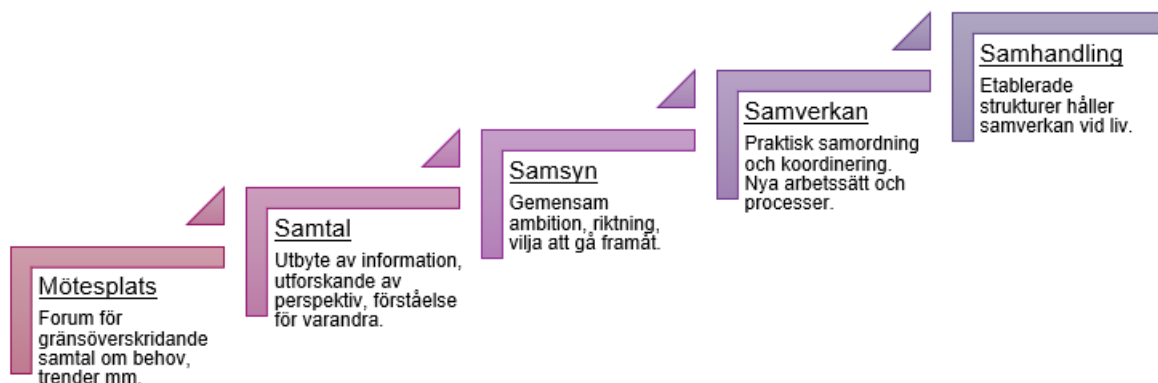
Nätverk

Mellan Region Sörmland och Sörmlands kommuner sker erfarenhetsutbyte och dialog vid behov och i olika nätverk som ofta, men inte alltid, faciliteras av Region Sörmland. Bland annat chefsnätverket för kulturstrategiska frågor, chefsnätverket för folkbiblioteken och kultursamordnarnätverket.

⁷ För definition av vilka som ingår i det fria kulturlivet se ovan i avsnitt "Roller".

Arbetssätt

Samverkan är det centrala arbetssättet för att arbeta med kulturplan 2027–2030. Samverkan kan ske på olika sätt, vilka beskrivs i samverkanstrappan nedan. För all samverkan är det viktigt att föra en dialog kring ambitionsnivån.

Figur 3: Samverkanstrappan. Från Bottheim Karoline och Zingmark Anna, 2024. Att lyckas leda i samverkan.

Under planperioden kommer former för bred samverkan för yrkesverksamma aktörer inom det kulturella ekosystemet att utforskas.

3.3 Förhållandet mellan kulturplanen och den regionala utvecklingsstrategin

Region Sörmlands kulturplan förhåller sig till den regionala utvecklingsstrategin genom att förflyttningarna inom kultur i Sörmland också bidrar till de fem prioriterade inriktningarna i den regionala utvecklingsstrategin.

- Goda boende- och livsmiljöer för jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd
- En hållbar fysisk och digital tillgänglighet och mobilitet
- Livslångt lärande för tryggad kompetensförsörjning
- Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning
- Jämlika livsvillkor och god hälsa för alla, med särskilt fokus på barn och unga

Under planperioden ska relationen mellan regionala utvecklingsstrategin och kulturplanen analyseras med syfte att bedöma behovet av ökad samordning.

3.4 Uppföljning och analys

Kulturrådet gör årliga uppföljningar av det statliga bidraget inom kultursamverkansmodellen genom insamlandet av data till Kulturdatabasen.

Utöver denna så kommer Region Sörmland att arbeta fram strukturer för såväl kvalitativ som kvantitativ uppföljning och analys i relation till kulturplanen under planperioden. Liknande processer finns i andra regioner, vilket öppnar för samverkan i frågan. Ambitionen är att på ett resurseffektivt sätt säkerställa att insatser som görs sker i förflyttningarnas riktningar.

3.5 Uppdatering av kulturplan och ansvar

Kulturplanen beslutas var fjärde år av regionfullmäktige. I nämnden för kultur-, utbildning- och friluftsverksamhets årliga verksamhetsplan med budget konkretiseras och resurssätts de regionala verksamheternas aktiviteter som knyter an till insatserna i kulturplanen.

3.6 Årlig framställan till Statens kulturråd

Den årliga framställan till Kulturrådet sker i en anmodan i enlighet med förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Denna kompletteras med relevanta verksamhetsplaner och budgetar.

4. Regional kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen

Verksamheter i Sörmland som får stöd inom kultursamverkansmodellen är:

- **Arkiv Sörmland**, med särskilt ansvar för Regional enskild arkivverksamhet.
- **Kulturutveckling och verksamhetsstöd Sörmland**, med särskilt ansvar för Biblioteksutveckling, Litteraturfrämjande verksamhet, Läsförmedling verksamhet och Regionalt övergripande kulturstöd
- **Scenkonst Sörmland** med särskilt ansvar för Filmkulturell verksamhet och Professionell dans-, musik- och teaterverksamhet.
- **Svenskt Barnbildarkiv**, med uppdrag inom Regional enskild arkivverksamhet.
- **Sörmlands museum**, med särskilt ansvar för Hemslöjdsfrämjande verksamhet, Museernas kulturmiljöarbete, Professionell bild och form-verksamhet och Regional museiverksamhet.

Huvudman för Kulturutveckling och verksamhetsstöd Sörmland, Scenkonst Sörmland och Sörmlands museum och är Region Sörmland. Huvudman för Arkiv Sörmland är en ideell förening och för Svenskt Barnbildarkiv är Eskilstuna kommun huvudman. Scenkonst Sörmland, Arkiv Sörmland och Svenskt barnbildarkiv har huvudsäte i Eskilstuna och Kulturutveckling och verksamhetsstöd och Sörmlands museum har huvudsäte i Nyköping. Arbetet med regional kulturverksamhet sker dock i hela länet.

4.1 Arbetssätt

Samtliga verksamheter som får statligt stöd genom kultursamverkansmodellen arbetar rättighetsbaserat⁸ och följer för området relevant lagstiftning. De arbetar också med kontinuerligt utvecklingsarbete inom respektive kultur- och konstområde. På vilket sätt specificeras i de årliga verksamhetsplanerna.

4.2 Arkiv Sörmland

Arkiv Sörmland är en ideell förening bildad av representanter från närings- och föreningsliv, enskilda personer och länets kommuner. Styrelsen har en bred geografisk sammansättning, väl förankrad i länet.

De enskilda organisationerna och deras historia utgör en del av Sveriges väg till ett demokratiskt samhälle. Handlingar från närings- och föreningsliv är dock inte skyddade enligt lag, som fallet är med offentliga handlingar. Därför riskerar de att försvinna vid exempelvis verksamhetsnedläggning, digitala teknikövergångar, förändringar i styrelsesammansättning eller lokalbyten.

Syftet med verksamheten är därför att verka för att vårda, bevara och skapa förvaringsmöjligheter för arkiv från den enskilda sektorn i länet. Detta innefattar arkiv från bland annat föreningar, företag, stiftelser, gårdar och personer, i såväl form av pappersarkiv som digitala handlingar. Arkiv Sörmland arbetar också för att marknadsföra och lyfta fram arkivens innehåll för forskare och allmänhet, utbilda i arkivvårdsfrågor och informera om vikten av ett bevarande av enskilda arkiv då detta inte regleras i lag.

4.3 Kulturutveckling och verksamhetsstöd Sörmland

Kulturutveckling och verksamhetsstöd Sörmland har fyra uppdrag som i viss mån överlappar varandra: biblioteksutveckling, litteraturutveckling, läsfrämjande och regionalt övergripande kulturstöd. Samtliga uppdrag är främjande med producerande inslag.

Gemensamt är att Kulturutveckling och verksamhetsstöd arbetar strategiskt, systematiskt och operativt med innovation, samverkan och metoder där användaren står i fokus. Detta för att skapa hållbara effekter och för att möta nutiden och framtidens komplexitet. Satsningar inom verksamheten kan ske återkommande eller vid enstaka tillfällen, i längre processer eller som tillfälliga projekt. Samverkan sker med andra intressenter och målgrupper på lokal, regional, nationell eller internationell nivå. Verksamheten tar avstamp i ett rättighetsbaserat arbetssätt och är utforskande i såväl metoder och verktyg som operativt arbete.

⁸ Ett rättighetsbaserat arbetssätt är en metod där mänskliga rättigheter utgör grunden för hur man agerar, vilket innebär att se människan som en rättighetsinnehavare och organisationen som ansvarsbärare för att uppfylla dessa rättigheter.

Kulturutveckling och verksamhetsstöd innefattar också den lagstadgade regionala biblioteksverksamheten och styrs därmed även av Region Sörmlands biblioteksplan.

4.4 Scenkonst Sörmland

Scenkonst Sörmland producerar professionell dans-, musik- och teater och har främjande och utvecklingsuppdrag inom dans och film.

En stor del av produktionen finns inom Sörmlandsmodellen, en samverkansmodell tillsammans med länets kommuner som erbjuder ett professionellt kulturutbud två gånger per läsår till barn mellan 5–15 år. Utöver Sörmlandsmodellen utvecklas kontinuerligt ett utbud för publik och offentlig verksamhet, som riktar sig till alla åldrar.

Scenkonst Sörmland arbetar med samtida scenkonst som främjar, överraskar och berör. Grundläggande för all produktion och verksamhet är konstnärlig kvalitet och förnyelse, ett strukturerat mångfaldsperspektiv och utvecklingsfokus som präglas av nyfikenhet och öppenhet för nya arbetsformer och uttryck. Utvecklingsarbetet inkluderar också omvärldsbevakning och kunskapsinhämtning som syftar till att berika såväl publik som verksamhetsdeltagare samt att säkerställa att hänsyn tas till olika perspektiv.

Genom dialog och i samverkan med relevanta fria och offentliga aktörer regionalt, nationellt och internationellt arbetar Scenkonst Sörmland med att stärka konstformernas utveckling och att nå ut i länet med upplevelser och verksamhet. En del av detta är också att utveckla plattformar för barns och ungas inflytande och delaktighet.

4.5 Svenskt barnbildarkiv (SBBA)

Svenskt barnbildarkiv (SBBA) är ett kommunalt arkiv med regional verksamhet som arbetar forskningsfrämjande med barnkonventionen som ledstjärna. Verksamheten bygger på barns rätt att uttrycka sig och göra sina röster hörda. Som det enda arkivet i sitt slag samlar SBBA in, registrerar, vårdar och förmedlar barns bilder för forskning och studier om barns liv, utveckling och livsvillkor.

I arkivet finns omkring 700 000 bilder från slutet av 1700-talet fram till idag, skapade av barn och unga upp till 20 år. Materialet kommer främst från Sverige, men också från andra delar av världen. I dessa bilder finns berättelser om barns samtid, deras tankar om hur världen fungerar eller hur den borde vara. Bilderna utgör en del av barns eget kulturarv.

SBBA bedriver också ett aktivt arbete för att fånga upp vad barn idag anser är viktigt i samhället. Genom att möta barn i olika åldrar och med olika bakgrunder strävar arkivet efter en bred representation i samlingarna, för att

på så sätt skapa rikare och mer mångfacetterade historiska källor för framtiden.

Arkivet verkar både i det stora och det lilla med såväl nationella och internationella samarbeten som projekt riktade mot barn och unga i Sörmland.

4.6 Sörmlands museum

Sörmlands museum har producerande uppdrag inom kulturmiljövård, museiverksamhet och inom bild- och form-verksamhet och främjande verksamhet inom hemslöjd, bild- och form och kulturmiljövård.

Utställningar är i centrum för museiverksamheten där Berättande magasin, som befinner sig i gränslandet mellan utställning och magasin är central. Insamling, dokumentation och utveckling av Berättande magasin är en del av arbetet. Utöver det så innefattas också pedagogiska program för skolor och allmänhet, kurser, seminarier och rådgivning i museiverksamheten. Även samverkan med universitet och andra lärosäten är en del av verksamheten, med bland annat öppna studierum för forskning.

Fast kulturhistorisk verksamhet bedrivs bland annat på Nynäs slott, vid Malmahed i Malmköping och i Kungstornet i Nyköping.

Kulturmiljöuppdraget har en stark förankring i Sörmland med en stor mängd kulturhistoriskt intressanta miljöer, historiska byggnader och fornlämningar. Verksamheten utför antikvariska uppdrag, bedriver kurs- och programverksamhet, projekt och samverkar med bland annat Länsstyrelsen och Hållbar regional utveckling.

Arbetet inom Bild och form och Hemslöjdsfrämjande verksamhet är i hög grad integrerat i museiverksamheten. Exempelvis via utställningar på plats och för vandring, program, kurser och seminarier liksom pedagogisk verksamhet för barn och vuxna. Främjande verksamhet till yrkesverksamma är också en del av arbetet inom bild- och form och hemslöjd.

Sörmlands museum har ett butikskoncept som innebär att hantverkare, slöjdare, konstnärer och designers bjuds in att skapa nya produkter med inspiration från museets samlingar.

5. Förflyttningar inom regional kulturverksamhet

I denna del presenteras insatser per konst- och kulturområde. Insatserna konkretiserar vad som ska göras inom respektive konst- och kulturområde under planperioden för att bidra till Region Sörmlands ansvar i förflyttningarna.

1. Verka för stärkta resurser till kultur i Sörmland, i strategisk samverkan med relevanta aktörer. (1)

2. Främja den konstnärliga utvecklingen av konst- och kulturområdena i länet. (2)
3. Främja en stabil återväxt i det kulturella ekosystemet. (3)
4. Främja en välfungerande infrastruktur som stödjer kulturens tillgänglighet, spridning och utveckling i hela länet. (4)
5. Stärka samverkan för att ta tillvara på olikheter och främja jämlika villkor och förutsättningar. (5)

Efter respektive insats finns en siffra inom parentes som beskriver vilken av de punkter ovan som insatsen styr mot (1, 2, 3, 4, och 5). Detta är viktigt för såväl avgränsning som uppföljning. Som tidigare konstaterat så visar numreringen av punkterna ingen inbördes prioritering.

Insatserna bidrar till uppfyllande av de nationella kulturpolitiska målen. Vilket eller vilka av de nationella kulturpolitiska målen som insatsen bidrar till att uppfylla förtydligas med förkortningar inom parentes kopplat till respektive insats. (SjM, DM, SaM)

- **Självständighetsmålet:** Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. (SjM)
- **Delaktighetsmålet:** Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. (DM)
- **Samhällsmålet:** Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. (SaM)

För att uppnå de nationella kulturpolitiska målen finns också främjandemål. Vilket eller vilka av främjandemålen som insatsen bidrar till att uppfylla förtydligas med förkortningar inom parentes kopplat till respektive insats. (FM1, FM2, FM3, FM4, FM5)

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor, (FM1)
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, (FM2)
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas, (FM3)
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, (FM4)
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. (FM5)

5.1 Biblioteksutveckling

Insats

- Bidra till att stärka folkbibliotekens relevans och resiliens i en föränderlig värld. (1, 4, 5) (SjM, DM, FM1, FM3, FM5)

För att folkbiblioteken ska kunna möta förändrade behov, förutsättningar och beteenden i samhället krävs ett kontinuerligt arbete med innovation och verksamhetsutveckling. I arbetet med tidigare projekt och processer framkommer behov av att stärka folkbiblioteken kring det strategiska perspektivet, att stötta kring tillämpning av användarcentrerade metoder och att utveckla arbetssätt för att skapa en fortsatt hållbar och relevant biblioteksverksamhet för framtiden.

Insats

- Bidra till att stärka folkbibliotekens demokratiska uppdrag som arena för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. (3, 4, 5) (DM, FM1, FM3)

Folkbiblioteken har en viktig roll i att främja ett hållbart och demokratiskt samhälle genom att erbjuda jämlik tillgång till information, kunskap, forskning, litteratur och kultur. Folkbiblioteken fungerar som inkluderande mötesplatser och centrala arenor för livslångt lärande där alla människor ges förutsättningar att utvecklas och delta.

Insats

- Stärka samverkan för att möta gemensamma samhällsutmaningar och bidra till ett hållbart och inkluderande Sörmland. (1, 4) (SaM, FM1, FM3)

Samverkan stärker resurser och kompetens på nationell, regional och lokal nivå, samt främjar både kollegialt och organisatoriskt lärande. Genom att bygga hållbara strukturer för samverkan mellan offentlig verksamhet, civilsamhälle, folkbildning och andra aktörer kan vi tillsammans hantera komplexa utmaningar.

5.2 Filmkulturell verksamhet

Insats

- Främja filmkulturellt intresse, utövande och framtida yrkesverksamhet hos barn och unga genom att arbeta med riktade satsningar. (2, 3) (SjM, DM, FM1, FM2, FM5)

Att både arbeta med en bred återväxt och med spetskompetens gynnar filmkulturella området i stort i Sörmland och för att skapa en gynnsam kompetensutveckling och talangutveckling krävs att tillräckligt många ser filmen som ett framtida yrke. Det egna skapandet, där bland annat film ingår, bland 16–26-åringar i Sörmland minskar dock.

Insats

- Tillgängliggöra det filmkulturella området för Sörmlands invånare genom att främja spridning och utveckling. (4, 5) (DM, SaM, FM1, FM3)

Det finns skillnader i vilka invånare som tar del av film- och biografutbudet där personer från hushåll med låg inkomststandard och med låg utbildningsnivå i lägre utsträckning tar del av film- och bioutbudet. Att fler kan ta del av filmkulturella konstområden blir en fråga om jämlik tillgång till kultur eftersom filmkunnighet och att kunna tolka och förstå rörlig bild är avgörande för ett demokratiskt samhälle och kritiskt tänkande.

Insats

- Främja yrkesverksamma inom filmproduktion i Sörmland för att skapa förutsättningar för konstnärlig utveckling och kvalitet. (1, 2, 4, 5) (SjM, FM2, FM3, FM4)

I länet saknas idag på många sätt en infrastruktur för yrkesverksamma inom filmproduktion. Detta avseende såväl kollegiala nätverk som andra resurser. Det finns dock ett påbörjat arbete inom det filmkulturella området som lagt grunden för fortsatt utveckling av strategisk samverkan.

5.3 Hemslöjdsfrämjande verksamhet

Insats

- Främja tillgängligheten och utövandet inom hemslöjdsområdet genom att möta invånarna där de är kunskapsmässigt, mentalt och geografiskt. (4, 5) (DM, SaM, FM1, FM3)

Hemslöjd har positiv påverkan på människan som skapar och hantverk och slöjd är en resurs i relation till hållbarhetens alla dimensioner. Många slöjdare men det finns grupper i befolkningen som inte nås av det offentligt finansierade kulturutbudet och de aktiviteter som finns inom slöjd i Sörmland. Att möta invånarna där de är blir därför en viktig främjande insats.

Insats

- Främja barn och ungas slöjdande och framtida yrkesverksamma slöjdare genom att arbeta med riktade satsningar till barn och unga. (2, 3) (DM, FM1, FM3, FM5)

I Sörmland minskar andelen unga 16–26 år som slöjdare eller ägnar sig åt annat hantverk. Slöjd kan utveckla barns självkänsla och förmågor som kreativitet, motorik och problemlösningsförmåga. Slöjd finns som ämne på flera kulturskolor i Sörmland men tillgången till kulturskolorna är ojämnt

fördelad i länet där barn till föräldrar med högre utbildning är överrepresenterade.

Insats

- Säkerställa hantverkskunskap och områdets utveckling genom stödjande verksamhet för yrkesverksamma slöjdare. (2, 3, 5) (SjM, FM2, FM3)

Under föregående planperiod genomfördes en utredning för att ta reda på vilka behov som finns hos yrkesverksamma slöjdare. Den visar att det finns en vilja att utveckla företagen men att mindre än hälften av de yrkesverksamma slöjdarna i Sörmland vet om vilket stöd de kan få som företagare. Det stöd som efterfrågas rör framför allt finansiering av verksamheten, marknadsföring och försäljning av produkter/tjänster. Kollegiala nätverk identifieras också som viktiga för utvecklingen av hantverket.

5.4 Litteraturfrämjande verksamhet

Insats

- Främja skrivande och framtida författarskap hos barn och unga genom att arbeta med riktade satsningar. (3, 5) (DM, FM1, FM2, FM5)

Inom talangutveckling lyfts behovet av en tydlig och sammanhållen utbildningskedja. Inom litteraturen finns luckor i en sådan utbildningskedja för barn och unga. Endast en kommun i Sörmland erbjuder kurser i skrivande och berättande inom kulturskolan. Skrivande och läsande inom skolan har ett starkt nyttofokus och sker oftast inte för att uppmuntra läsoplevelsen i sig, vilket gör att det finns ett behov av andra arenor för att utveckla litterär kompetens.

Insats

- Främja den konstnärliga utvecklingen av litteraturområdet i länet för att stärka både yrkesutveckling och yrkesidentitet. (2) (SjM, FM2)

Författarskap är oftast ett ensamt arbete men många författare behöver kollegiala utbyten och sammanhang. Det finns ett behov av stöd med omvärldsbevakning, samverkan och riktade satsningar till författare i Sörmland. Litteratur är ett relativt nytt område för de regionala bidragen vilket syns på den låga andel stöd som både söks och erhålls till litteratur jämfört med andra konstområden. Antalet författare har minskat något i Sörmland sedan 2018.

Insats

- Utveckla infrastrukturen inom litteraturområdet genom att stödja nätverk och stärka lokala initiativ i hela länet. (1, 4) (DM, SaM, FM1)

Flerkärnigheten i Sörmland bidrar till att litteraturområdet är utspritt över hela länet. På de mindre orterna där det finns engagerade författare och lokala bokhandlare har de stor betydelse för det lokala kulturlivet. Därför bör satsningar på litterära infrastrukturer bygga på många små aktörer snarare än få större.

5.5 Läsfrämjande verksamhet

Insats

- Bidra till att stärka folkbibliotekens läsfrämjande uppdrag med fokus på ökad jämlikhet genom tillgänglighet, mångfald och delaktighet. (1, 4, 5) (DM, FM1, FM3, FM5)

Att stärka folkbibliotekens läsfrämjande uppdrag är avgörande för ett öppet och inkluderande samhälle där alla kan ta del av information, delta i demokratin och utöva sina rättigheter. Genom likvärdig tillgång till litteratur och läsupplevelser kan biblioteken minska klyftor och skapa förutsättningar för livslångt lärande och jämlikhet för alla invånare.

Insats

- Stärka samverkan mellan läsfrämjande aktörer i samhället för att skapa jämlika möjligheter och tillgång till läsning i hela länet. (1, 4, 5) (DM, SaM, FM1, FM3)

Genom att bibliotek, folkbildning, civilsamhälle och andra aktörer samverkar skapas möjligheter till innovativa former av läsfrämjande som når människor där de befinner sig i vardagen. Genom att utforska och utveckla nya arbetssätt kan vi tillsammans öka jämlikheten och tillgången till läsning och läsupplevelser för alla i Sörmland.

5.6 Museernas kulturmiljöarbete

Insats

- Bidra till goda livsmiljöer med stort historiedjup i Sörmland genom rådgivning och kunskapsspridning om kulturmiljöområdet. (3, 4) (SaM, FM1, FM3)

I Sörmlands regionala utvecklingsstrategi lyfts vikten av att främja bättre mående och verka för minskad klimatpåverkan och bevarande av biologisk mångfald som en del av att skapa goda livs- och boendemiljöer.

Kulturmiljöer och bebyggda miljöer med stort tidsdjup kan bidra till detta

genom hållbara och levande livsmiljöer där människor känner igen sig, trivs och mår bra.

Insats

- Bidra till beredskap och hållbarhet genom praktisk kunskapsförmedling och hantverkskunnande inom kulturmiljöområdet. (2, 5) (SaM, FM2, FM3)

Att väl förvalta det befintliga byggnadsbeståndet är både en privat och samhällsekonomisk vinst vad gäller såväl hållbarhet och ekonomi på samma gång som det bevarar samhällets kollektiva minne och bygger gemenskap. Kulturmiljövårdens kunskap om traditionella material och byggnadssätt kan främja ett samtida byggande präglat av hållbarhet, kvalitet och lokal förankring.

5.7 Professionell bild och form-verksamhet

Insats

- Tillgängliggöra utställningsverksamhet inom bild- och formområdet för fler invånare i Sörmland genom strategisk samverkan. (4, 5) (DM, FM1, FM3)

Det är mindre vanligt att personer på landsbygden besöker konstutställningar än personer i städer och det är betydligt vanligare att de som har en högskole- eller universitetsutbildning gör det än de som inte har en högre utbildning. Sörmland har mycket landsbygd och stora skillnader i utbildningsnivå. Sörmland har också något färre utställningar per invånare inom bild- och form än riksgenomsnittet.

Insats

- Öka tillgängligheten till och intresset för konstområdet genom specifika satsningar av, med och för barn och unga. (3) (DM, FM1, FM5)

Unga besöker konstutställningar i något lägre utsträckning än övriga befolkningen men tecknar och målar i betydligt högre utsträckning. Det finns dock skillnader mellan unga som bor i städer jämfört med unga på landsbygderna. I Sörmland finns bild och form som ämne i nästan alla kulturskolor, men i kulturskolorna finns det en klar överrepresentation av barn med högutbildade föräldrar.

Insats

- Främja kvalitet, yrkesutövande och utveckling inom bild och formområdet genom riktade satsningar till professionella konstnärer. (2, 4, 5) (SjM, FM2)

Inom bild- och formområdet är det vanligt att kombinera sitt konstnärskap med annan inkomst som anställning eller pension. I relation till arbetstid och utbildningsnivå ligger bild- och formkonstnärernas inkomster på låga nivåer. I länet finns flera sammanslutningar av bild- och formkonstnärer men tillgången till kollegiala nätverk är beroende av vilken kommun man tillhör.

5.8 Professionell dansverksamhet

Insats

- Bredda finansiering och kunskapsutveckling genom att initiera och medverka i nationella och internationella samverkansproduktioner och projekt inom dansområdet. (1, 2) (SjM, FM2, FM4)

Dansområdet befinner sig på många sätt i en internationell kontext. Samverkan med olika nationella och internationella aktörer skapar nya möjligheter till resurstillförsel, kompetensutbyte och innovation. I val av samverkansparter kan också tvärdisciplinär kunskapsutveckling främjas, inom exempelvis teknik, hälsa och hållbarhet.

Insats

- Tillgängliggöra dansområdet för Sörmlands invånare genom strategisk och praktisk samverkan, med särskilt fokus på barn, unga och en ovan danspublik. (3, 4, 5) (DM, SaM, FM1, FM5)

Att tillgängliggöra dansområdet för Sörmlands invånare är en investering i gemenskap, kreativitet och livskvalitet. Att dansa är också en av ytterst få kultur- och konstaktiviteter där deltagandet är högre i utsatta områden än i övriga Sverige. Dansområdet har dock en svag infrastruktur, både nationellt och i länet.

Insats

- Främja konstnärlig utveckling, kvalitet och försörjning för professionella aktörer inom dansområdet i Sörmland. (2, 5) (SjM, FM2)

Det professionella dansområdet består av få aktörer i Sörmland. Det finns en brist på lokaler som scener och repetitionsstudios som är anpassade för dansområdet, vilket är en förutsättning för att kunna verka som professionell dansare. Det finns också behov av att stärka infrastrukturen för att dansområdets professionella aktörer ska kunna vara verksamma i hela länet.

5.9 Professionell musikverksamhet

Insats

- Bredda finansiering och bidra till kvalitet genom att initiera och medverka i nationella och internationella samverkansproduktioner och projekt inom musikområdet. (1, 2) (SjM, FM2, FM4)

Musikområdet är på många sätt internationellt, vilket ställer krav på att verka på en internationell marknad och i en internationell kontext. Internationella samarbeten bidrar till kompetenshöjning, ökad professionalisering och en mer inkluderande musikscen. Genom att aktivt söka samverkan över gränser skapas möjligheter att kombinera resurser och attrahera nya finansiärer.

Insats

- Tillgängliggöra musikområdet för Sörmlands invånare genom strategisk och praktisk samverkan, med särskilt fokus på barn, unga och en ovan musikpublik. (3, 4, 5) (DM, SaM, FM1, FM5)

Det finns en mängd positiva effekter kopplade till att skapa och ta del av musik, vilket gör tillgängligheten till musikområdet till en jämlikhetsfråga. Det finns dock skillnader i vem som tar del av konserter inom alla genrer där personer med högre utbildningsnivå och högre inkomstnivå tar del i högre utsträckning. Boende i utsatta områden tar del av konserter i betydligt lägre utsträckning än övriga Sverige och personer med utländsk bakgrund i utsatta områden i ännu lägre utsträckning.

Insats

- Utveckla musikområdet i Sörmland genom att främja kunskapsdelning och nätverkande. (1, 3, 4) (SjM, FM2)

I Sörmland ökar antalet organisationer inom kulturevenemangspopulationen⁹ men andelen sysselsatta inom den samma minskar. Det finns ingen regional främjarfunktion för musikområdet och det saknas delvis kollegiala nätverk inom flera musikgenrer.

5.10 Professionell teaterverksamhet

Insats

- Bredda finansiering och bidra till kvalitet och kunskapsutveckling genom att initiera och medverka i nationella och internationella

⁹ En definition gjord för rapporten ”Evenemang i siffror 2025”.

Kulturevenemangspopulationen (KEP) är en kombination av SNI-koder typiska för organisationer verksamma inom kulturevenemang som också har 0 och/eller 6 procents moms.

samverkansproduktioner och projekt inom teaterområdet. (1, 2)
(SjM, FM2, FM4)

Minskad offentlig finansiering ställer krav på att hitta kompletterande finansiering. Internationella samarbeten stärker och utvecklar konsten och breddar utbudet. Genom att aktivt söka partnerskap och samarbetsformer får teaterverksamheten växa, utmanas och blomstra. Samverkan är nyckeln till att göra teatern mer relevant, inkluderande och framtidsorienterad.

Insats

- Tillgängliggöra teaterområdet för Sörmlands invånare genom strategisk och praktisk samverkan, med särskilt fokus på barn, unga och en ovan teaterpublik. (3, 4, 5) (DM, SaM, FM1, FM5)

Teater kan stimulera lärande, kreativitet, empati och kritiskt tänkande hos barn och unga och verkar främja hälsa och välbefinnande. I ljuset av detta är tillgången till teaterområdet en fråga om jämlikhet. Det finns skillnader i vilka som tar del av teater där personer i städer, personer med högre utbildning och personer med högre inkomst tar del av teater i högre utsträckning. I utsatta områden är andelen personer som tar del av teater lägre än i övriga Sverige och personer med utländsk bakgrund i utsatta områden i ännu lägre utsträckning.

Insats

- Utveckla teaterområdet i Sörmland genom att främja kunskapsdelning och nätverkande. (1, 3, 4) (SjM, FM2)

I Sörmland finns ingen regional främjarfunktion för teaterområdet. Det fria kulturlivet har däremot organiserat sig i egna nätverk med fria kulturaktörer inom scenkonstområdet.

5.11 Regional enskild arkivverksamhet

Insats

- Öka digitalisering och tillgängliggörande av arkivens innehåll. (4, 5) (DM, FM1, FM3)

Det finns ett behov av att utveckla e-arkivlösningar och att tillgängliggöra arkivmaterial för en större publik genom digitalisering. Digitalisering stärker både tillgänglighet och bevarande, och förhåller sig till bland annat GDPR.

Insats

- Öka beredskapen för arkivområdet i Sörmland för långsiktigt bevarande av samlingarna med hänsyn till klimatförändringar, kris och säkerhetsfrågor. (1, 4) (SaM, FM3)

Arkiv är en viktig del av kulturarvet och skyddet av dem är en samhällsangelägenhet. Riksarkivet är också en av Sveriges beredskapsmyndigheter sedan augusti 2025.

Insats

- Säkerställa barns och äldres rätt att få sina erfarenheter och uttryck bevarade och hörda för att fungera som byggstenar för framtida historieskrivning. (5) (DM, FM3, FM5)

Det finns dialoger om bristande representation inom arkivvetenskapen vilket skapar behov av proaktiva och riktade strategier. Idag skapas morgondagens kulturarv och representation är en viktig del för att göra samtiden rättvisa.

Insats

- Utveckla och öka tillgängligheten för forskare och forskning genom digitalt material, kunskapsspridning och internationell samverkan. (2, 4, 5) (SaM, FM2, FM3, FM4)

Genom att synliggöra arkiven och bereda möjligheter för att beforska arkivmaterialet både lokalt och på distans förstärks forskningsmöjligheter och kunskapsutveckling – såväl regionalt som nationellt och internationellt.

5.12 Regional museiverksamhet

Insats

- Erbjud och tillgängliggöra regional museiverksamhet till fler invånare, i synnerhet barn, unga och ovana museibesökare. (2, 3, 5) (DM, FM1, FM3, FM5)

Kulturarvet kan bidra till ekonomisk utveckling, attraktiva livs- och boendemiljöer och till människors välbefinnande och sociala gemenskaper. Skillnaderna i vilka som har tillgång till museerna är dock stora där personer med högre utbildning i betydligt högre utsträckning än andra tar del av museiverksamhet. Personer med utländsk bakgrund i utsatta områden tar också del av museernas verksamhet i lägre utsträckning än övriga Sverige.

Insats

- Utveckla tillgängligheten till befintliga och nya fysiska, interaktiva och digitala mötesplatser för regional museiverksamhet. (2, 4, 5) (DM, FM1, FM3)

Digital teknik och interaktiva metoder kan göra kulturarvet mer tillgängligt för fler målgrupper. Tillgänglighet är i detta en fråga om med vilken lätthet som exempelvis invånarna kan nå det utbud och de aktiviteter som de har behov av, i detta fall regional museiverksamhet.

Insats

- Utveckla museiområdet i Sörmland genom att främja kunskapsdelning och nätverkande. (1, 3, 4) (SjM, FM2, FM3)

I Sörmland finns flera större och mindre museer med olika inriktning och huvudmän. Kollegiala nätverk och sammanhang är gynnsamma när de finns och kan vara en möjlig plattform för kunskapsdelning och erfarenhetsutbyten.

5.13 Regionalt övergripande kulturstöd

Insatserna gäller för samtliga kultur- och konstområden.

Insats

- Främja den kulturella utvecklingen genom att arbeta strategiskt och behovsdrivet för att skapa förutsättningar för det fria kulturlivet att vara verksamma i hela länet. (1, 4 och 5) (SjM, SaM, FM1, FM2, FM4)

I länet finns ett behov av en kulturområdes- och organisationsövergripande samverkans- och kunskapsnod där fria och offentliga kulturaktörer kan få stöd i form av bland annat rådgivning och kontaktförmedling. Även behov av att inhämta och förmedla kunskap och omvärldsbevakning, facilitera mötesplatser och nätverk samt identifiera samverkansmöjligheter finns.

Insats

- Öka förståelsen för kulturens roll i samhällsutvecklingen genom att arbeta strategiskt med att utforska kulturens plats i relation till andra sektorer i samhället. (1 och 4) (SaM, FM1)

Konst och kultur är ett eget system med egna idéer, språk, normer och värderingar och har därigenom ett obestridbart egenvärde. Om detta upprätthålls så finns dock möjligheten att den fria konsten och kulturen kan bidra till annan samhällsnytta som exempelvis, demokrati, social sammanhållning, folkhälsa, attraktiva livsmiljöer, samhällskritik och bidra till kreativitet och föreställningsförmåga.

Insats

- Stärka möjligheterna till breddad finansiering av kultur i Sörmland för att komplettera etablerade finansieringsmodeller. (1) (SjM, FM2)

Under 2000-talet har ett ökat fokus på privat kulturfinansiering skett. Minskade offentliga bidrag skapar behov av en ökad privat finansiering. Den största andelen av privat kulturfinansiering idag sker via hushållen. I ett län som Sörmland där det finns stora skillnader i inkomster hos hushållen blir en breddad kulturfinansiering en rättighetsfråga.

Insats

- Främja en bredd inom kulturlivet i Sörmland genom att i samverkan stödja nya kulturyttringar och nya kulturaktörer. (3 och 5) (SjM, DM, FM1, FM2)

Det finns och kan komma att finnas konst- och kulturområden i Sörmland som inte är definierade i förordningen om kultursamverkansmodellen. Det är en regional angelägenhet att följa upp dessa. Unga yrkesverksamma och yrkesverksamma med annat modersmål än svenska kan i lägre utsträckning än yrkesverksamma från majoritetssamhället leva på sitt kulturyrke. Unga är också minst nöjda med det stöd de kan få från det offentliga.

Bilaga 1 – Källförteckning

Betänkande av läsdelegationen. *Barn och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. Statens offentliga utredningar. SOU 2018:57.
<https://www.regeringen.se/contentassets/39759a0cb5234aa08340c7243e371908/barns-och-ungas-lasning--ett-ansvar-for-hela-samhallet-sou-201857.pdf>, (hämtad 2025-11-05)

Borén Thomas. *Kulturkartor som strategiskt verktyg i kommunal och regional planering*. Stockholms universitet, 2024. Sid 19–25.

Bottheim Karoline och Zingmark Anna. *Att lyckas leda i samverkan*. Halmstad: Länka publishing, 2024.

Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Trafikverket. *Handbok för trafikstrategiskt arbete Tillgänglighet i ett hållbart samhälle*. 2022.
<https://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1720212/FULLTEXT02.pdf>, (hämtad 2025-10-28).

Björn Emelie och Arnek Alma. *Slututvärdering Sörmländska kulturtillgångar*. WSP, 2023. https://regionsormland.se/siteassets/kultur/sormlandska-kulturtillgangar/final_slututvardering-sormlandska-kulturtillgangar_wsp-.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Buhrgard Lovisa, 2025. *Representera mera? Arkivariers förståelser av representation och personarkiv*. Examensarbete (30 högskolepoäng) i arkivvetenskap för masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.
<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=9134993&fileOId=9135284>, (hämtad 2025-11-05)

Culture for health. <https://www.cultureforhealth.eu/>, (hämtad 2025-10-28)

Danscentrum Sverige, Dansnät Sverige och Riksteatern, 2021. *Dansplan Sverige. - en uppmaning att skapa hållbara strukturer för danskonsten i hela landet*.
https://www.danscentrum.se/files/ugd/dc862f_11c4b8ac5b9f4f289263ccb8c49bb77d.pdf, (hämtad 2025-10-28)

Den kulturella hjärnan. Centrum för Kultur, Kognition & Hälsa.
<https://www.kulturellahjarnan.se/sv/?s=musik>, (hämtad 2025-10-28).

European Commission. Culture and Creativity. 2021.
<https://culture.ec.europa.eu/sv/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/european-digital-heritage>, (hämtad 2025-10-28).

European Commission. *Culture and democracy, the evidence – How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion – Lessons from international research*. Publications Office of the

European Union, 2023. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/39199>, (hämtad 2025-10-28)

European Commission. Home. Strategy and policy. Strategic foresight. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight_sv, (hämtad 2025-08-19)

Folkbildningsrådet, 2024. *Folkbildning i landsbygder. Om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder.* https://folkbildningsradet.se/media/ft5paygm/fbr_rapport_landsbygd2024_webb.pdf, (hämtad 2025-10-30)

Folkhälsomyndigheten, 2024. *Kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande – En sammanfattning av en kartläggande litteraturöversikt.* Artikelnummer 24010. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/k/kulturens-betydelse-for-halsa-och-valbefinnande-/?pub=131830>, (hämtad 2025-10-28).

Hoffman Elin, Hammarsten Emma. *Slöjdföretagare i Mälardalen.* Rapport från Enkätfabriken, 2024-10-17.

International federation of library associations and institutions och UNESCO, 2025. IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest 2022. <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/1cf64f51-4b6f-4b56-ad0b-b6a37eca96ed/content>, (hämtad 2025-11-05)

Järvaveckan research, 2025. *Deltagande i kulturlivet bland boende i utsatta områden.* https://jarvaveckan.se/wp-content/uploads/2025/06/Jarvaveckan-Research_Deltagande-kultur-i-utsatta-omraden.pdf, (hämtad 2025-10-29)

Konstnärsnämnden. Om konstnärsnämnden. De kulturpolitiska målen och konstnärspolitikerna. 2025. <https://www.konstnarsnamnden.se/om-konstnarsnamnden/kulturpolitiska-malen-och-konstnarspolitiken/>, (hämtad 2025-10-27)

Kulturanalys Norden. *Privat kulturfinansiering i Norden.* Kunskapsöversikt 2025:4. <https://kulturanalys.se/publikation/privat-kulturfinansiering-i-norden/>, (hämtad 2025-10-15)

Kulturdepartementet. Regeringskansliet, 2022. *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025.* https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/kulturdepartementet/biblioteksstrategi_k-dep_webb_220420.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Kulturrådet. Om oss. Så arbetar vi. Kulturpolitiska mål. <https://www.kulturradet.se/om-oss/sa-arbetar-vi/kulturpolitiska-mal/>, (hämtad 2025-10-17)

Kulturrådet. Start. Kulturskolecentrum. Statistik. Statistik om kulturskolor.
<https://www.kulturradet.se/kulturskolecentrum/statistik/>, (2024-11-18)

Kulturrådet, 2023. *Nuläge om barn och ungas läsning*.
<https://www.kulturradet.se/publikationer/nulage-om-barns-och-ungas-lasning/>,
(hämtad 2025-11-19)

Kulturrådet, 2024. *Strategiskt läsfrämjande vid folkbibliotek*. https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/2025/strategiskt-lasfram_jande-pa-folkbibliotek_tg.pdf, (hämtad 2025-11-19)

Kulturrådet, 2024. *Stärk läsning för unga - om att läsfrämjande för unga i områden med socioekonomiska utmaningar*.
https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/2024/stark-lasning-for-unga/stark-lasning-for-unga_tg.pdf, (hämtad 2025-11-19)

Kungliga biblioteket. *Nationell överblick för stärkt samverkan. Slutredovisning av uppdrag om stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet (Ku2022/0057)*.
<file:///C:/Users/eliseli/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/ec968ed9-1531-4064-ada3-f5af243f36b5/KB2022-473NationelloverblickforstarktsamverkanslutredovisningPDFA.pdf>, (hämtad 2025-11-05)

Lenemark Christian, 2009. *Sanna lögner. Carina Rydberg, Stig Larsson och författarens medialisering*. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/21052>, hämtad 2025-10-20)

Lärare och forskning. Professorn i slöjd: "Omöjligt att inte lära i slöjden – frågan är vad". <https://larareochforskning.se/slojd/professorn-i-slojd-omojligt-att-inte-lara-i-slojden-fragan-ar-vad/>, (hämtad 2025-10-28)

Maria Adenfeldt. *Utsikt från ateljéerna. Rapport 1: Bild- och formkonstnärers inkomster och verksamhet*. AB Svensk konstnärsservice /Konstnärernas Riksorganisation, 2025.
https://kro.se/media/documents/Utsikt_fr%C3%A5n_atelj%C3%A9erna_Rapport_1_2025_DIGITAL_PqWKjtl.pdf, (hämtad 2025-10-28)

Mazzucato Mariana, 2025. *The Public Value of Arts and Culture: Investing in Arts and Culture to Reimagine Economic Growth in the 21st Century*.
file:///C:/Users/eliseli/OneDrive%20-%20Region%20S%C3%B6rmland/1.%20SPARA%20DOKUMENT%20H%C3%84R/1.%20Kulturst%C3%B6d/Utdrag%20rapporter%20mm/2025_Public_Value_of_Arts_and_Culture.pdf, (hämtad 2025-10-28)

Myndigheten för kulturanalys. *Att bredda deltagandet i kulturlivet. Hinder och möjligheter*. Rapport 2023:2. <https://kulturanalys.se/digital-publikation/att-bredda-deltagandet-i-kulturlivet/>, (hämtad 2025-10-28)

Myndigheten för kulturanalys. *Bild och form 2024. Statistik om utställningsverksamheter inom bild och form i Sverige*. Kulturfakta 2025:4. <https://kulturanalys.se/digital-publikation/bild-och-form-2024/>, hämtad 2025-10-27)

Myndigheten för kulturanalys. *Film- och biovanor. Fördjupande rapport om kulturvanor inom film och bio*. Kulturfakta 2024:2. <https://kulturanalys.se/digital-publikation/film-och-biovanor/>, (hämtad 2025-11-05)

Myndigheten för kulturanalys. *Kulturanalys 2024*. <https://kulturanalys.se/digital-publikation/kulturanalys-2024/>, (hämtad 2025-10-27)

Myndigheten för kulturanalys. *Kulturvanor 2023*. Rapport 2024:4. <https://kulturanalys.se/wp-content/uploads/2024/07/Kulturvanor-2023.pdf>, (hämtad 2025-10-29)

Myndigheten för kulturanalys. *Kulturvanor 2024*. Faktablad 2025:3. https://kulturanalys.se/wp-content/uploads/2025/06/kulturvanor2024_Faktablad.pdf, (hämtad 2025-10-27)

Myndigheten för kulturanalys. *Privat kulturfinansiering. Hinder, möjligheter och konsekvenser*. Rapport 2024:2. <https://kulturanalys.se/publikation/privat-kulturfinansiering/>, (hämtad 2025-10-15)

Myndigheten för kulturanalys. *Ungas kulturvanor*. Kulturfakta 2025:1. <https://kulturanalys.se/publikation/ungas-kulturvanor/>, (hämtad 2025-10-27)

Myndigheten för kulturanalys och Konstnärsnämnden. *Konstnärers inkomster Jämförelser mellan populationer i den skapande kärnan av KKB och övriga förvärvsarbetande*. 2025. <https://kulturanalys.se/wp-content/uploads/2025/10/Konstnarers-inkomster.pdf>, (hämtad 2025-10-30)

Nina Dahl-Tallgren, 2024. *Towards a Performative Pedagogy: An educational design study of three Theatre-In-Education programmes*. Faculty of Education and Welfare Studies, Åbo Akademi University. Vaasa, Finland, 2024. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/189966/dahl-tallgren_nina.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (hämtad 2025-10-28).

Nissen Anna, 2024. *Nordic Literature Instruction*. Karlstad universitet 2024:27. <https://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1886655/FULLTEXT01.pdf>, (hämtad 2025-10-29). pdf) <https://doi.org/10.59217/erfa5094>

Nämnden för hemslöjdsfrågor, 2024. *Strategisk slöjd - att angripa hållbarhetsmålen utifrån ett slöjdperspektiv*.

<https://nfh.se/download/18.3839fb62195631241cc1bac7/1741166660814/Publikation%20Strategisk%20sl%C3%B6jd.pdf>, (hämtad 2025-10-27)

Rasmussen Sofia, 2024. *Skills 2024. Framtidens talangutveckling för kulturen*.
https://www.kulturakademin.com/wp-uploads/Kulturakademin-Skills-2024_Final.pdf, (hämtad 2025-10-29)

Regeringen. Kommittédirektiv *En breddad finansiering av kulturområdet*. Dir. 2025:61.
<https://www.regeringen.se/contentassets/98f4e64fca784948b8e84826e8ae5cb7/en-breddad-finansiering-av-kulturomradet-dir.-2025.61.pdf>, (hämtad 2025-10-15)

Region Sörmland. Hållbarhetsprogrammet. 2025. <https://regionsormland.se/om-region-sormland/om-oss-och-vart-arbete/vara-hallbarhetsmal/>, (hämtad 2025-11-05)

Region Sörmland. Kultur & Utbildning. *Rapport Ungkulturenkät Sörmland 2021*. Nyköping, 2022.
file:///C:/Users/eliseli/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/d2c7c2e3-ed95-40a9-bd27-5fce2b76f20b/KN-KUS21-0074-3%20Rapport%20UKE%202021_h%C3%B6gskola%20B6st,%20tillg%C3%A4nglighetsanpassad%20795244_1_1.PDF, (hämtad 2025-10-29)

Region Sörmland. *Projektrapport Sörmländska kulturtillgångar*.
https://regionsormland.se/siteassets/kultur/sormlandska-kulturtillgangar/slutlig-slutrapport-sormlandska-kulturtillgangar_2023-10-10_kn-kus21-0040-26.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Region Sörmland. *Region Sörmlands biblioteksplan 2024–2027*. Diarienummer: RS-LED23-1732,
https://regionsormland.se/siteassets/kultur/biblioteksutveckling/region-sormlands-biblioteksplan-2024-2027_tillganglig.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Region Sörmland. Regional utveckling. Regional utvecklingsstrategi. 2025.
<https://utvecklasormland.se/regional-utvecklingsstrategi/>, (hämtad 2025-08-18)

Region Sörmland. Start. Om Region Sörmland. Vision och uppdrag. Mänskliga rättigheter. 2025. <https://regionsormland.se/om-region-sormland/om-oss-och-vart-arbete/manskliga-rattigheter/>, (hämtad 2025-10-30)

Region Sörmland. Vision och uppdrag. 2025. <https://regionsormland.se/om-region-sormland/om-oss-och-vart-arbete/>, (hämtad 2025-08-18)

Riksantikvarieämbetet. *Nationell strategi för digitalt kulturarv*. 2024.
<https://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1865721/FULLTEXT01.pdf>, (hämtad 2025-11-05)

Riksantikvarieämbetet. *Räkna med kulturarvet: Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling*. 2:a reviderade upplagan, 2017. <https://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234861/FULLTEXT01.pdf>, (hämtad 2025-10-27)

Riksantikvarieämbetet. Startside. Samhällsutveckling. Riskhantering och katastrofberedskap. <https://www.raa.se/samhällsutveckling/riskhantering-och-katastrofberedskap/>, (hämtad 2025-11-05)

Riksantikvarieämbetet. Startside. Inlägg. Beredskap. Riksantikvarieämbetet har blivit beredskapsmyndighet. <https://www.raa.se/2025/08/riksantikvarieambetet-ar-beredskapsmyndighet/>, (hämtad 2025-11-05)

Riksarkivet. Arkivera och förvalta. Metodstöd och analysverktyg. Arkiv och beredskap. 2024. <https://riksarkivet.se/arkivera-och-forvalta/metodstod-och-analysverktyg/arkiv-och-beredskap>, (hämtad 2025-11-05)

Runsten Philip, Werr Andreas, 2023. *Kunskapsintegration. Om kollektiv intelligens i organisationer*. Andra upplagan. Studentlitteratur: Lund, 2023.

RUS-nätverket 22 juni 2021. *Utmaningsdrivna arbetssätt*. <https://www.reglab.se/wp-content/uploads/2021/05/Utmaningsdrivna-arbetssa%CC%88tt.pdf>, hämtad 2025-11-05)

Skolporten. Forskning. Intervjuer. Estetiskt lärande. Teater en resurs för lärande. 2024. <https://www.skolporten.se/forskning/intervju/teater-en-resurs-for-larande/>, (hämtad 2025-0-28).

Svenska förläggareföreningen. 2020. *Läsandets årsringar. Rapport och reflektioner om läsningens aktuella tillstånd i Sverige*. https://forlaggare.se/wp-content/uploads/2021/03/lasandets_arsringar_1.pdf, (hämtad 2025-10-20)

Svensk biblioteksforening. *Fri tillgång till information och kunskap– några aktuella utmaningar*. <https://biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/fritillgangtill.pdf>, (hämtad 21025-11-05)

Svensk biblioteksforening, 2025. *Uppdrag demokrati. Papers från konferensen Mötesplats Profession – Forskning Lund 14–15 november 2024*. https://biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2025/03/mpf-2024-25-02-uppdaterat_compressed.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Svensk Live, Svensk scenkonst och Riksidrottsförbundet, 2025. *Evenemang i siffror 2025. Statistik om näringarna idrott, livemusik och scenkonst*. https://www.svenskscenkonst.se/media/7481/evenemang-i-siffror-2025-06-22_webb.pdf, (hämtad 2025-10-28)

Svensk scenkonst, Sveriges museer, 2025. *Vem betalar för kulturen? Läget i landet enligt 191 chefer för scener och museer Speciellt fokus på kompletterande finansiering*. https://www.svenskscenkonst.se/media/7217/sm-sk-rapport_vembetalar_januari2025.pdf, (hämtad 2025-10-28)

Sveriges kommuner och Regioner, 2023. *Regionen i rörelse. Att driva det regionala utvecklingsuppdraget.*

https://extra.skr.se/download/18.4d8a68f7188420c4004cb21d/1686226196541/SKR_A4_Regionen-i-rorelse_webbpdf.pdf, (hämtad 2025-11-05)

Sveriges Kommuner och Regioner, 2023. *Vägval för framtiden 5 – en spaning mot 2035.*

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/vagvalforframtiden51enspaningmotar2035.75388.html>, (hämtad 2025-08-18).

Statens medieråd, 2023. *Främjande av medie- och informationskunnighet i Sverige 2021–2022.* <https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/2023/framjande-av-medie--och-informationskunnighet-i-sverige.pdf>, hämtad 2025-10-30)

Tillväxtverket. Statistik och analys. Statistikverktyg. Regionalt analys- och prognossystem.

<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/statistikochanalys/statistikverktyg/regionaltanalysochprognossystemraps.3360.html>, hämtad 2025-11-05)

UNDP Sverige. Globala målen. <https://globalamalen.se/>, (hämtad 2025-11-05)

Vi lärare. Ämnesläraren. Debatt: Eleverna blir smartare när de arbetar med händerna. 2022. <https://www.vilarare.se/praktisk-estetiska-amnen/debatt/debatt-eleverna-blir-smartare-nar-de-arbetar-med-handerna/>, (hämtad 2025-10-28)

Vinnova, 2025. *Programbeskrivning: Utmaningsdriven innovation – Globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 som drivkraft för innovation.*

<https://www.vinnova.se/contentassets/6bf9b3642c2b492e8cc5e6a7c8bce955/udi--programbeskrivning-ver-171025.pdf>, (hämtad 2025-11-05)

Information om källor till specifika stycken i kulturplanen finns och kan efterfrågas på kultur.utbildning@regionsormland.se.

Bilaga 2 – Lagar och förordningar inom kulturområdet

Nedan följer en lista på lagar, förordningar och liknande som styr eller har bäring på kulturområdet. Listan är i alfabetisk ordning.

- Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen
- Arkivlagen (1990:782)
- Bibliotekslagen (2013:801)
- Diskrimineringslagen (2008:567)
- Europeiska landskapskonventionen
- Förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete
- Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:2012)
- Grundlagen (RF 1 kap §2)
- Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (SÖ 1971:41)
- Kulturmiljölagen (1988:950)
- Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)
- Lagen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:1919)
- Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)
- Lagen om offentlig upphandling (LOU) (2016:1145)
- Lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (1960:729)
- Läroplan för grundskolan (Lgr11, kap 1)
- MU-avtalet
- Miljöbalk (1998:808)
- Museilagen (2017:563)
- Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Skr 2020/21:133)
- Nationella målen för litteratur och läsfrämjande (Skr. 2020/21:95)
- Plan- och bygglag (2010:900)
- Språklagen (2009:600)
- Strategi för företag i kulturella och kreativa Branscher (Skr. 2023/24:111)
- UNESCO:s konvention om kulturell mångfald från 2005
- UNESCO:s världsarvskonvention

Länkar finns och kan efterfrågas på kultur.utbildning@regionsormland.se.